

مدیریت سگ های پره زن در تبریز

تحلیل تلفیقی دیدگاه

شهروندان و خبرگان با تأکید بر

مسئولیت و پاسخگویی نهادی

گزارش ۱۰-۳-۲۴۲

شماره: ۱۶۶-۶/م/پ | تاریخ: ۱۴۰۵/۶/۲۱

 RCTABRIZ . IR

 RCTABRIZ_IR

 RCTABRIZ

 RCTABRIZ

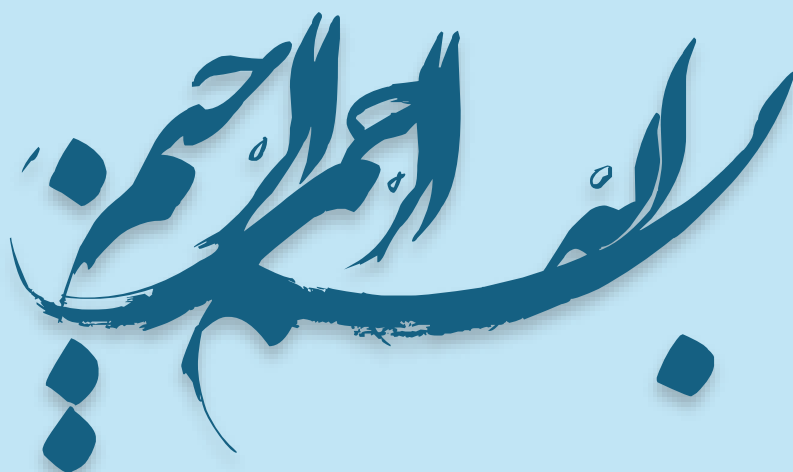
 RCTABRIZ

 RCTABRIZ

 RCTABRIZ

متن (PDF) از طریق سایت مرکز به نشانی rctabriz.ir قابل دریافت است.

آدرس: پاسداران، ورودی فرشته جنوبی، ساختمان شورا، ضلع شرقی طبقه اول

عنوان اصلی: مدیریت سگ‌های پرتله‌زن در تبریز

عنوان فرعی: تحلیل تلفیقی دیدگاه شهروندان و خبرگان با تأکید بر مسئولیت و پاسخگویی نهادی

نویسنده: برگرفته از کمیته‌های تخصصی مرکز

تنظیم: معاونت پژوهشی مرکز

نوع و شماره گزارش: گزارش تخصصی (۱۰-۳-۲۴۲)

شماره: ۱۶۶-۶/م/پ | **تاریخ:** ۱۴۰۵/۶/۲۱

متن (PDF) از طریق سایت مرکز قابل دریافت است

دریافت نظر و پیشنهاد: rctabrizcc@gmail.com | ۴۱-۴۱۵۱۰۴۱۲

آدرس: بزرگراه پاسداران، ورودی فرشته جنوبی، ساختمان شورا، ضلع شرقی طبقه اول

مدیریت سگ‌های پرتاب‌زن در تبریز

تحلیل تلفیقی دیدگاه شهروندان و خبرگان با تأکید بر مسئولیت و پاسخگویی نهادی

شماره: ۱۶۶-۶/م/پ

تاریخ: ۱۴۰۵/۶/۲۱

حقوق مادی و معنوی این اثر متعلق به مرکز پژوهش‌های شورای شهر تبریز است.
متن (PDF) از طریق سایت مرکز به نشانی rctabriz.ir قابل دریافت است.
آدرس: بزرگراه پاسداران، ورودی فرشته جنوبی، ساختمان شورا، ضلع شرقی طبقه اول

۱- مقدمه

۱

مسئله سگ‌های پرت‌زن در تبریز با افت و خیز زیادی مواجه بوده و هر از گاهی به فراخور فضای اجتماعی جامعه به تیت‌یک اخبار شهر بدل می‌شود. برای دریافت فهم صحیح از موضوع و به دور از فضای هیجانی، مرکز پژوهش‌های شورای اسلامی کلانشهر تبریز در سال‌های اخیر اقدام به اجرای دو پژوهش در این رابطه نموده است تا مستقلاً از دو دیدگاه نخبگان شهری و شهروندان به این موضوع بپردازد.

پژوهش نخست، با تمرکز بر دیدگاه خبرگان، مدیران و فعالان مرتبط، در پی شناخت موانع و مشکلات ساختاری و اجرایی مدیریت این مسئله بوده است. پژوهش دوم، با مراجعه به شهروندان، نگرش عمومی نسبت به وضعیت موجود، روش‌های مطلوب مداخله و نهادهای مسئول را بررسی کرده است.

مطالعه خبرگان بر مصاحبه با ۱۸ نفر از افراد دارای تجربه مستقیم در سازمان‌های دولتی و مردمی استوار است و پس از تحلیل کیفی و رتبه‌بندی کمی، ۵۱ مانع را در ۱۰ حوزه شناسایی کرده است. این حوزه‌ها شامل آمار و اطلاعات، رفتارشناسی، آموزش، قانون‌گذاری، تغذیه، شهرها و روستاهای اقماری، بودجه، حامیان، شهرداری و سازمان مدیریت پسماند و مشکلات دستورالعمل اجرایی است. مطالعه دوم (شهروندان) نیز با مشارکت ۷۷۳ نفر از ساکنان تبریز انجام شده است. یافته‌ها نشان می‌دهد شهروندان مسئله سگ‌های بلاصاحب را قابل توجه می‌دانند، اما در انتخاب شیوه مواجهه با آن بیشتر به راهکارهای علمی و غیرتهاجمی گرایش دارند.

از این رو، دو پژوهش را می‌توان مکمل یکدیگر دانست: یکی بیشتر «مشکلات و ظرفیت‌های نظام مدیریت» را نشان می‌دهد و دیگری «انتظارات، نگرانی‌ها و میزان پذیرش اجتماعی سیاست‌ها» را.

در این گزارش تلاش شده تا با تلفیق این دو مطالعه، نگاه جامع بین این دو دیدگاه را برای بهره‌برداری مدیران و مسئولین شهری جمع شود. فرمانداری تبریز، شورای اسلامی و شهرداری تبریز، سازمان محیط زیست و سایر نهادهای ذی‌مدخل مخاطبین خاص این گزارش هستند.

۲- مسئله از نگاه شهروندان

نتایج پیمایش نشان می‌دهد موضوع سگ‌های بلاصاحب برای بخش بزرگی از شهروندان تجربه‌ای روزمره است. حدود ۶۰ درصد پاسخگویان دست‌کم سه بار در هفته با این سگ‌ها مواجه می‌شوند و نگرانی اصلی آنان بیش از هر چیز معطوف به سلامت و بهداشت عمومی است.

در عین حال، اهمیت مسئله به معنای حمایت گسترده از حذف فیزیکی سگ‌ها نیست. شهروندان عموماً از روش‌هایی نظیر آموزش، کنترل زاد و ولد، عقیم‌سازی، واکسیناسیون، جمع‌آوری هدمند و انتقال به پناهگاه حمایت بیشتری نشان داده‌اند. نگرش نسبت به معدوم‌سازی نیز یکدست نیست و میان گروه‌های مختلف اجتماعی تفاوت دارد.

یکی دیگر از یافته‌های مهم آن است که مردم علت مسئله را صرفاً در «وجود سگ» نمی‌بینند. مدیریت نامناسب زباله، رهاسازی سگ‌های صاحب‌دار، غذارسانی نامناسب و برخی رفتارهای انسانی در شکل‌گیری وضعیت موجود نقش دارد.

در زمینه آموزش نیز خلأ قابل توجهی مشاهده می‌شود. ۷۱۲ نفر از پاسخگویان، معادل ۹۲٫۷ درصد، اعلام کرده‌اند هیچ آموزشی در این زمینه دریافت نکرده‌اند. در میان پاسخگویان، آموزش از طریق سازمان‌های شهری، مدرسه یا محل کار عملاً گزارش نشده است.

بنابراین می‌توان گفت شهروندان تبریز، در مجموع، خواهان کنترل و کاهش مسئله هستند، اما نه الزاماً از طریق یک سیاست مبتنی بر حذف؛ بلکه بیشتر از طریق مدیریت، کنترل زاد و ولد، جمع‌آوری، پناهگاه، واکسیناسیون، آموزش و اصلاح رفتارهای انسانی.

۳- مسئله از نگاه خبرگان

مطالعه خبرگان تصویر پیچیده‌تری از مسئله ارائه می‌دهد. در این نگاه، افزایش تعداد سگ‌های پرت‌زن فقط معلول ضعف عملیات جمع‌آوری نیست، بلکه حاصل مجموعه‌ای از عوامل نهادی، محیطی، اجتماعی، حقوقی و مدیریتی است. در حوزه آمار و اطلاعات، مهم‌ترین موانع عبارت‌اند از مشخص نبودن نهاد مسئول گردآوری داده، نبود مسئول مشخص برای ایجاد بانک اطلاعاتی، فقدان آمار قابل اتکا از تعداد و تراکم سگ‌ها و نبود اطلاعات درباره جابه‌جایی و ترکیب جمعیتی آنها. در حوزه آموزش نیز فقدان آموزش عمومی، آموزش مدارس، صداوسیما، دستگاه‌های بهداشتی و روابط عمومی سازمان‌های مسئول جزء موانع اصلی شناسایی شده است.

در موضوع تغذیه، خبرگان بر مشکل غذارسانی در داخل محیط شهری، ایجاد تعارض با ساکنان و شکل‌گیری قلمروهای سگ‌ها در اثر دسترسی پایدار به غذا تأکید کرده‌اند.

نکته مهم دیگر، نقش مناطق پیرامونی تبریز است. در این پژوهش، توله‌کشی سگ‌های گله، مهاجرت سگ‌ها از روستاها و شهرهای اطراف، فقدان برنامه در دهیاری‌ها و رهاسازی سگ‌ها از خارج محدوده شهر، بخشی از سازوکار افزایش جمعیت سگ‌ها در تبریز دانسته شده است.

بنابراین از منظر خبرگان، مسئله سگ‌های پرت‌زن را نمی‌توان صرفاً در سطح یک عملیات خدمات شهری یا در محدوده اداری شهرداری تبریز تعریف کرد. این مسئله ماهیتی چندبخشی و فرامنطقه‌ای دارد.

۴- همگرایی دو دیدگاه

مقایسه دو پژوهش نشان می‌دهد در چند محور اساسی میان نظر مردم و خبرگان همگرایی قابل توجهی وجود دارد.

جدول شماره یک - مقایسه دیدگاه‌های دو پژوهش

محور	دیدگاه شهروندان	دیدگاه خبرگان	دلالت سیاسی
اهمیت مسئله	مسئله قابل توجه شهری و بهداشتی	مسئله‌ای رو به افزایش و چندبعدی	ضرورت مداخله مورد توافق است
پسماند	مدیریت زباله در کنترل جمعیت مهم است	ضعف مدیریت پسماند از عوامل تشدیدکننده است	کنترل منابع غذایی باید جزء سیاست اصلی باشد
غذارسانی	اغلب آن را رفتاری مسئله‌زا می‌دانند	غذارسانی شهری از موانع مهم است	غذارسانی باید ضابطه‌مند شود
آموزش	خلأ جدی آموزش وجود دارد	فقدان آموزش مردم و دستگاه‌ها جزء موانع اصلی است	آموزش باید جزء برنامه اصلی باشد
شیوه مدیریت	گرایش بیشتر به روش‌های غیرتهاجمی	تأکید بر برنامه علمی و چندجزئی	سیاست تک‌ابزاری کافی نیست
رفتار انسان	رهاسازی، غذارسانی و مالکیت نامسئولانه مهم است	رفتارهای انسانی در تولید مسئله نقش دارند	سیاست باید انسان را نیز موضوع مداخله قرار دهد
همکاری نهادی	۷۰٪ به همکاری چند سازمان اعتقاد دارند	مسئله اساساً بین‌بخشی توصیف شده است	تقسیم کار نهادی ضروری است

۵- از نگاه مردم چه نهادهایی مسئول اند؟

در پیمایش شهروندان، مسئولیت دستگاه‌ها به‌طور مستقیم پرسیده شده است. ۸۰ درصد پاسخگویان شهرداری را مسئول مدیریت سگ‌های بلاصاحب دانسته‌اند. پس از آن، منابع طبیعی و محیط‌زیست با ۷۴ درصد، شبکه بهداشت با ۵۳ درصد، نیروی انتظامی با ۳۴ درصد، دامپزشکی با ۳۳ درصد، فرمانداری با ۲۶ درصد، سازمان‌های مردم‌نهاد با ۲۲ درصد و قوه قضائیه با ۱۰ درصد قرار گرفته‌اند. در عین حال، ۷۰ درصد پاسخگویان بر ضرورت همکاری چند سازمان تأکید کرده‌اند. به دلیل امکان انتخاب چند پاسخ، مجموع درصدها بیش از ۱۰۰ درصد است. این داده دو پیام همزمان دارد: شهرداری در ذهن شهروندان، مسئول اول و نقطه اصلی پاسخگویی است؛ اما مردم مسئله را تک‌سازمانی نمی‌بینند.

۶- از نگاه خبرگان چه کسی باید پاسخگو باشد؟

در مطالعه خبرگان، دستگاه‌ها به همان شیوه پیمایش شهروندان رتبه‌بندی نشده‌اند. بنابراین نمی‌توان یک رتبه‌بندی عددی از مسئولیت دستگاه‌ها به خبرگان نسبت داد. با این حال، از موانع و راهکارهای استخراج‌شده می‌توان ساختار مسئولیت را بازسازی کرد.

شهرداری و سازمان مدیریت پسماند یکی از ۱۰ حوزه اصلی موانع شناخته شده‌اند. در این بخش، مهم‌ترین موضوعات شامل جابه‌جایی سگ‌ها توسط پیمانکاران، ضعف مدیریت پسماند، کمبود تخصص، مشکلات قراردادهای پیمانکاری، نامشخص بودن واحد مسئول تهیه برنامه علمی و نبود نقش روشن برای مناطق شهرداری است.

نکته بسیار مهم این است که مطالعه خبرگان پیشنهاد می‌کند شهرداری‌های مناطق بیشتر درگیر شوند و بار مسئولیت بیش از اندازه سازمان مدیریت پسماند کاهش یابد.

در نتیجه، از نگاه کارشناسی نیز شهرداری در مرکز شبکه پاسخگویی قرار دارد، ولی مسئولیت نباید به سازمان مدیریت پسماند فروکاسته شود.

۷- نقشه مسئولیت و پاسخگویی نهادی

جدول شماره دو - مسئولیت و پاسخگویی در نگاه مردم

نهاد یا بازیگر	جایگاه در نگاه مردم	مهم‌ترین حوزه پاسخگویی
شهرداری تبریز	۸۰٪	راهبری کلان، برنامه اجرایی، داده، بودجه، پسماند، قراردادها، جمع‌آوری و گزارش عملکرد
منابع طبیعی و محیط‌زیست	۷۴٪	حفاظت زیستگاه‌ها، حیات وحش و مسائل مربوط به محل نگهداری یا رهاسازی
شبکه بهداشت و درمان	۵۳٪	هاری، سگ‌گزیدگی، سلامت عمومی، آموزش و پایش مخاطرات
نیروی انتظامی	۳۴٪	اجرای مقررات و پشتیبانی در موارد مخاطره‌آمیز
دامپزشکی	۳۳٪	واکسیناسیون، عقیم‌سازی، بیماری‌ها، انگل‌زدایی و مداخلات تخصصی
فرمانداری	۲۶٪	هماهنگی بین دستگاه‌ها و مدیریت ارتباط تبریز با مناطق پیرامونی
سازمان‌های مردم‌نهاد و حامیان	۲۲٪	مشارکت، نگهداری و غذاسازی ضابطه‌مند و همکاری در برنامه‌ها

نهاد یا بازیگر	جایگاه در نگاه مردم	مهم‌ترین حوزه پاسخگویی
قوه قضائیه و دادستانی	۱۰٪	ضمانت اجرای مقررات و حل تعارضات حقوقی
شهرداری‌های مناطق	مستقلاً سنجیده نشده	اجرای محلی، شناسایی کانون‌ها، پسماند و پایش منطقه‌ای
دهیاری‌ها و مدیریت‌های پیرامونی	مستقلاً سنجیده نشده	کنترل توله‌کشی، سگ‌های گله، رهاسازی و مهاجرت سگ‌ها
رسانه‌ها و نظام آموزشی	به‌عنوان منبع آموزش مطرح‌اند	آموزش نحوه مواجهه و رفتار مسئولانه
شهروندان و صاحبان سگ	نقش رفتار انسانی پذیرفته شده	مالکیت مسئولانه، جلوگیری از رهاسازی و رعایت ضوابط

۸- شهرداری؛ مسئول اصلی اما نه مسئول انحصاری

مهم‌ترین یافته تلفیقی دو مطالعه را می‌توان در همین نقطه خلاصه کرد. از یک سو، مردم با فاصله زیاد شهرداری را مسئول اول می‌شناسند. از سوی دیگر، مطالعه خبرگان نیز بخش قابل توجهی از موانع عملیاتی را در قلمرو وظایف شهرداری، سازمان پسماند، پیمانکاران، داده، برنامه‌ریزی و مدیریت مناطق شناسایی می‌کند.

اما همان مطالعه خبرگان نشان می‌دهد که بخشی از مسئله در خارج از ظرفیت شهرداری قرار دارد: بیماری و واکسیناسیون به تخصص دامپزشکی و بهداشت مربوط است، حیات وحش و زیستگاه به محیط‌زیست مرتبط است، ضمانت اجرای مقررات نیازمند دستگاه‌های قانونی است و بخشی از تولید جمعیت سگ‌ها در روستاها و شهرهای اطراف تبریز اتفاق می‌افتد. بنابراین، شهرداری باید «راهبر و پاسخگوی اصلی» باشد، نه «مسئول انحصاری».

۹- مسئله پسماند محور شدن سیاست

یکی از مشکلات قابل استنتاج از یافته‌های خبرگان، فروکاستن موضوع سگ‌های پرتله‌زن به مسئولیت سازمان مدیریت پسماند است.

در حالی که پسماند واقعاً یکی از مؤلفه‌های اصلی مسئله است، خود مطالعه خبرگان نیز از «بار مسئولیت بیش از اندازه سازمان پسماند» سخن گفته و خواهان حضور جدی‌تر شهرداری‌های مناطق شده است.

مسئله‌ای که همزمان با بهداشت، دامپزشکی، محیط‌زیست، آموزش، قانون، رفتار اجتماعی، مالکیت حیوانات و مناطق پیرامونی ارتباط دارد، نمی‌تواند صرفاً با منطق «جمع‌آوری پسماند و زنده‌گیری» اداره شود.

در چنین مدلی، سازمان پسماند باید یکی از بازوهای اجرایی باشد؛ نه اینکه کل بار سیاست‌گذاری، هماهنگی و پاسخگویی بر دوش آن قرار گیرد.

۱۰- مسئولیت مناطق پیرامونی

یکی از مهم‌ترین یافته‌هایی که در مطالعه شهروندان کمتر دیده می‌شود اما در مطالعه خبرگان برجسته است، نقش شهرها و روستاهای پیرامون تبریز است.

خبرگان از توله‌کشی سگ‌های گله، رهاسازی توله‌ها، نبود برنامه در دهیاری‌ها، مهاجرت سگ‌ها و حتی انتقال آنها از مناطق اطراف سخن گفته‌اند.

از این منظر، محدود کردن سیاست به محدوده اداری تبریز می‌تواند باعث شکل‌گیری یک چرخه ناکارآمد شود: شهرداری سگ‌ها را جمع‌آوری می‌کند، اما جریان ورود و تولید جمعیت همچنان ادامه دارد.

به همین دلیل، فرمانداری و مجموعه مدیریت شهرستان، دهیاری‌ها و شهرداری‌های پیرامونی باید در نظام رسمی پاسخگویی قرار گیرند.

۱۱- از «عملیات جمع‌آوری» به «مدیریت جمعیت»

یکی دیگر از نتایج مهم تلفیق دو پژوهش، ضرورت تغییر واحد سنجش موفقیت است. اگر موفقیت صرفاً با تعداد سگ‌های جمع‌آوری شده اندازه‌گیری شود، ممکن است عملیات اجرایی افزایش یابد اما جمعیت و مخاطرات در بلندمدت کاهش پیدا نکند. در مطالعه خبرگان، فقدان داده جمعیتی، ضعف برنامه، پسماند، تولیدمثل، ورود سگ‌های پیرامونی و رفتارهای انسانی همگی در کنار جمع‌آوری مطرح شده‌اند. بنابراین معیار اصلی عملکرد باید از «چند سگ جمع شد؟» به این پرسش تغییر کند: «آیا جمعیت، تراکم و مخاطرات سگ‌های پرت‌زن در یک دوره مشخص کاهش یافته است؟»

۱۲- چارچوب پیشنهادی پاسخگویی و سنجش عملکرد شهرداری

یافته‌های دو پژوهش نشان می‌دهد که پاسخگویی شهرداری در زمینه سگ‌های پرت‌زن نباید به ارائه آمار عملیات زنده‌گیری یا تعداد سگ‌های جمع‌آوری شده محدود شود. بخش مهمی از موانع شناسایی شده به فقدان داده، نبود مسئول مشخص برای برنامه‌ریزی و بانک اطلاعاتی، ضعف مدیریت پسماند، مشکلات پیمانکاران، ابهام در نقش مناطق شهری، کمبود منابع مالی و ضعف هماهنگی میان دستگاه‌ها مربوط است.

از سوی دیگر، مطالعه دیدگاه شهروندان نیز نشان می‌دهد که مردم علاوه بر شهرداری، همکاری چند دستگاه را ضروری می‌دانند و مسائلی مانند مدیریت زباله، آموزش، کنترل زاد و ولد و رفتار صاحبان و شهروندان را در مدیریت مسئله مؤثر تلقی می‌کنند. از این رو، ارزیابی عملکرد باید از سنجش صرف «فعالیت‌های انجام شده» به سمت سنجش منابع، اقدامات، پوشش مداخلات و نتایج حاصل شده حرکت کند.

بر این اساس، می‌توان پاسخگویی را در چهار سطح تنظیم کرد:

جدول شماره سه - سطح‌بندی پاسخگویی

سطح پاسخگویی	شاخص‌های پیشنهادی
منابع و ظرفیت اجرایی	بودجه مصوب و هزینه شده؛ منبع تأمین بودجه؛ نیروی انسانی و ظرفیت تخصصی؛ تعداد و مبلغ قراردادهای پیمانکاری
اقدامات و پوشش مداخله	تعداد زنده‌گیری؛ عقیم‌سازی؛ واکسیناسیون؛ انگل‌زدایی؛ شناسنامه‌دارکردن/پلاک یا میکروچیپ؛ نحوه انتقال نگهداری و رهاسازی؛ عملکرد هر منطقه شهرداری
نتایج و آثار	تغییر تعداد و تراکم سگ‌ها؛ تغییر کانون‌های پرت‌راکم؛ میزان پوشش واکسیناسیون؛ روند سگ‌گزیدگی ناشی از سگ‌های پرت‌زن؛ موارد هاری؛ کاهش دسترسی سگ‌ها به پسماند و منابع غذایی
حکمرانی و هماهنگی	وجود نهاد مسئول برنامه؛ بانک اطلاعاتی مشترک؛ شفافیت قراردادها؛ نقش مناطق شهری؛ میزان همکاری بهداشت، دامپزشکی، محیط‌زیست، فرمانداری و مدیریت‌های پیرامونی

در بخش منابع مالی، این شاخص مستقیماً با یکی از موانع مهم مطالعه خبرگان ارتباط دارد؛ فقدان منبع مشخص بودجه‌ای و نبود بودجه معین برای برنامه مدیریت جمعیت، در زمره مهم‌ترین مشکلات شناسایی شده قرار گرفته است.

در حوزه پیمانکاران نیز صرف اعلام مبلغ قرارداد کافی نیست. مطالعه خبرگان، جابه‌جایی سگ‌ها توسط پیمانکاران طرف قرارداد شهرداری را نخستین مانع این حوزه و مسائل مالی شرکت‌های پیمانکاری را نیز از موانع مهم دانسته و در بخش راهکارها بر شفاف و رسانه‌ای شدن قراردادهای پیمانکاری تأکید کرده است. بنابراین گزارش پاسخگویی باید علاوه بر مبلغ قرارداد، موضوع قرارداد، تعداد عملیات انجام‌شده، مقصد سگ‌های منتقل‌شده و نتیجه قابل سنجش قرارداد را نیز روشن کند.

در زمینه واکسیناسیون نیز «تعداد واکسن تزریق‌شده» به‌تنهایی شاخص مطلوبی نیست. در مباحث تخصصی پژوهش، بر ثبت واکسیناسیون هر حیوان در بانک اطلاعاتی، پایش پوشش واکسیناسیون در واحدهای مدیریتی کوچک و رصد موارد هاری در انسان و حیوان تأکید شده است. از این رو، شاخص مناسب‌تر درصد پوشش واکسیناسیون جمعیت برآورد شده است، نه صرفاً تعداد واکسن مصرف‌شده.

همچنین آمار سگ‌گزیدگی باید با احتیاط به‌عنوان شاخص عملکرد استفاده شود. ضروری است موارد گزش ناشی از سگ پرده‌زن، سگ صاحب‌دار و سگ گله یا نگهبان از یکدیگر تفکیک شوند؛ زیرا مطالعه خبرگان به اختلاط این موارد در آمار موجود اشاره کرده است.

بعد فضایی نیز باید وارد نظام پاسخگویی شود. گزارش کلی برای کل شهر، تفاوت کانون‌های مسئله را پنهان می‌کند. اطلاعات جمعیت، عملیات، سگ‌گزیدگی، پسماند و واکسیناسیون باید تا حد امکان به تفکیک مناطق و کانون‌های شهری ارائه شود. این امر با پیشنهاد پژوهش خبرگان برای افزایش نقش شهرداری‌های مناطق نیز سازگار است.

در عین حال، نباید تمام نتایج به حساب شهرداری تبریز گذاشته شود. مطالعه خبرگان تأکید می‌کند که ورود سگ‌ها از شهرها و روستاهای اقماری و فقدان برنامه کنترل جمعیت در این مناطق می‌تواند اثربخشی اقدامات تبریز را خنثی کند. بنابراین گزارش شهرداری بهتر است علاوه بر عملکرد خود، عوامل برون‌شهری مؤثر بر نتیجه و میزان اقدام دستگاه‌های شریک را نیز منعکس کند.

۱-۱۲- شاخص محوری پیشنهادی

با این اصلاح، معیار اصلی پاسخگویی را می‌توان در یک زنجیره ساده خلاصه کرد:

منابع صرف‌شده ← مداخلات انجام‌شده ← میزان پوشش مداخلات ← تغییر در جمعیت و مخاطرات

یعنی پاسخگویی نباید در سطح «شهرداری امسال چند سگ زنده‌گیری کرد؟» متوقف شود. پرسش اصلی باید این باشد:

با منابع صرف‌شده و مجموعه مداخلات انجام‌شده، آیا تعداد و تراکم سگ‌های پرده‌زن، کانون‌های پرخطر، سگ‌گزیدگی متناسب به سگ‌های پرده‌زن و مخاطرات بهداشتی در شهر کاهش یافته است؟

۱۳- معماری مناسب حکمرانی مسئله

از تلفیق دو پژوهش می‌توان یک ساختار سه‌لایه برای مدیریت سگ‌های پرده‌زن پیشنهاد کرد.

در لایه نخست، شهرداری تبریز باید راهبر اصلی باشد و مسئولیت برنامه‌ریزی، بودجه، داده، هماهنگی، پایش و گزارش‌دهی را بر عهده بگیرد.

در لایه دوم، دستگاه‌های تخصصی شامل بهداشت، دامپزشکی، محیط‌زیست، فرمانداری، انتظامی و قضایی باید وظایف مشخص و قابل سنجش داشته باشند.

در لایه سوم، بازیگران اجتماعی شامل شهروندان، صاحبان سگ، حامیان و سازمان‌های مردم‌نهاد باید از کنشگران غیررسمی به مشارکت‌کنندگانی دارای حقوق، وظایف و ضوابط روشن تبدیل شوند.

این مدل از یک سو مانع آن می‌شود که همه مسئولیت بر دوش شهرداری گذاشته شود و از سوی دیگر جلوی وضعیت معکوس یعنی «مسئول بودن همه و پاسخگو نبودن هیچ‌کس» را می‌گیرد.

۱۴- جمع‌بندی

دو پژوهش با روش و جامعه آماری متفاوت، در چند نقطه بنیادی به نتیجه‌ای مشترک می‌رسند. مردم خواهان کنترل مسئله‌اند، ولی گرایش غالب آنان به راهکارهای علمی، غیرتهاجمی و مدیریتی است. همزمان، بخش مهمی از شهروندان مدیریت زباله، رفتار انسانی، غذارسانی و رهاسازی سگ‌های صاحبدار را در ایجاد یا تشدید مسئله مؤثر می‌دانند. خبرگان نیز نشان می‌دهند که مسئله فقط «جمع‌آوری سگ‌ها» نیست؛ بلکه با داده، بودجه، پسماند، آموزش، قانون، پیمانکاران، حامیان، مناطق شهری و سکونتگاه‌های پیرامونی ارتباط دارد. در موضوع مسئولیت نیز نتیجه روشن است: شهرداری از نگاه مردم مسئول اول است و از نگاه کارشناسی نیز در مرکز شبکه اجرایی قرار دارد. اما مطالعه خبرگان نشان می‌دهد که مسئولیت شهرداری نباید به مسئولیت انحصاری تبدیل شود. شهرداری تبریز باید راهبر و پاسخگوی اصلی مدیریت سگ‌های پرتله‌زن باشد؛ در عین حال، مسئولیت مشخص و قابل سنجش دستگاه‌های بهداشت، دامپزشکی، محیط‌زیست، فرمانداری، مدیریت‌های پیرامونی، دستگاه‌های انتظامی و قضایی و همچنین بازیگران اجتماعی باید به طور صریح تعریف شود. در چنین چارچوبی، معیار اصلی موفقیت نه تعداد سگ‌های جمع‌آوری شده، بلکه کاهش پایدار و قابل اندازه‌گیری جمعیت و مخاطرات، همراه با حفظ مقبولیت اجتماعی سیاست خواهد بود.

۱۵- منابع مبنای گزارش

۱. موانع و راهکارهای ساماندهی سگ‌های پرتله‌زن در کلان‌شهر تبریز: تحلیل تماتیک دیدگاه‌های خبرگان؛ مرکز پژوهش‌های شورای اسلامی کلانشهر تبریز؛ ۱۴۰۴
۲. «سنجش نگرش مردم نسبت به مدیریت سگ‌های بلاصاحب در کلان‌شهر تبریز». مرکز پژوهش‌های شورای اسلامی کلانشهر تبریز؛ ۱۴۰۴

مسئله سگ‌های پرسه‌زن در تبریز با افت و خیز زیادی مواجه بوده و هر از گاهی به فراخور فضای اجتماعی جامعه به تیتراژ یک اخبار شهر بدل می‌شود. برای دریافت فهم صحیح از موضوع و به دور از فضای هیجانی، مرکز پژوهش‌های شورای اسلامی کلانشهر تبریز در سال‌های اخیر اقدام به اجرای دو پژوهش در این رابطه نموده است تا مستقلاً از دو دیدگاه نخبگان شهری و شهروندان به این موضوع بپردازد.

پژوهش نخست، با تمرکز بر دیدگاه خبرگان، مدیران و فعالان مرتبط، در پی شناخت موانع و مشکلات ساختاری و اجرایی مدیریت این مسئله بوده است. پژوهش دوم، با مراجعه به شهروندان، نگرش عمومی نسبت به وضعیت موجود، روش‌های مطلوب مداخله و نهادهای مسئول را بررسی کرده است.

در این گزارش تلاش شده تا با تلفیق این دو مطالعه، نگاه جامع بین این دو دیدگاه را برای بهره‌برداری مدیران و مسئولین شهری جمع شود. فرمانداری تبریز، شورای اسلامی و شهرداری تبریز، سازمان محیط زیست و سایر نهادهای ذی‌مدخل مخاطبین خاص این گزارش هستند.

نظر رسمی	اظهار نظر رسمی مرکز در موارد ارجاعی از طرف شورای اسلامی شهر یا شهرداری تبریز
دیدگاه	دیدگاه مرکز در موارد جاری شهری و نقد عملکرد و فعالیت‌های شهرداری و سایر دستگاه‌های اجرایی
گزارش تخصصی	گزارش تخصصی مستخرج از کمیته‌ها، گروه‌های کانونی یا نشست‌ها
انتقال دانش	ارسال مطالب گزیده شده یا چکیده مطالب و گزارش‌های سایر مراکز پژوهشی یا نشست‌های خارج از مرکز
یادداشت	اظهار نظر کارشناسی توسط افراد خبره که لزوماً مورد تأیید مرکز نیست
انعکاس	تبیین پیشنهاد، انتظار یا مطالبه کارشناسی یا مردمی
خلاصه مدیریت	خلاصه مدیریتی طرح‌های مطالعاتی انجام شده در مرکز
افکارسنجی	گزارش مستخرج از افکارسنجی عمومی یا موردی
داده‌کاوی	گزارش تولید شده با استفاده از ظرفیت‌های هوش مصنوعی
تجربه مدیریت	گزارش تجربیات حوزه مدیریت شهری سایر شهرهای داخل و خارج کشور یا گزارش تجربه‌نگاری مدیریت شهری
پرسمان	بیان مسئله یا طرح سؤالاتی در خصوص مسائل جاری شهر از مدیریت شهری و درخواست پاسخگویی
شناخت شهر	گزارش شناخت وضع موجود در قالب متن نقشه یا اینفوگرافی
اسناد مرکز	آیین‌نامه‌ها، فرم‌ها، دفترچه‌های راهنما و سایر مستندات مربوط به شیوه فعالیت مرکز

با توجه به هزینه‌های زیست محیطی استفاده از کاغذ، متن کلیه اسناد، گزارش‌ها و طرح‌های پژوهشی تهیه شده در مرکز به نشانی rctabriz.ir قابل دسترسی است.